

6. 9. 2007

ID: 50025

Zástavní právo

Zástavní právo má akcesorickou povahu, kterou je třeba chápat jen ve vztahu k zajištěné pohledávce, nikoliv k osobě dlužníka. Nezaniká-li smrtí dlužníka povinnost plnit (s výjimkou případu uvedeného v ustanovení § 579 odst. 1 obč. zák.), nezaniká ani zajištění pohledávky věřitele dlužníka včetně zástavního práva.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Odo 538/2006, ze dne 23.5.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně S. M. L., zastoupené JUDr. P. V., proti žalované M. G., zastoupené JUDr. H. H., advokátkou, o zaplacení částky 106.412,30 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Uherském Hradišti pod sp. zn. 9 C 34/2002, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 20. prosince 2004, č.j. 27 Co 82/2003-109, tak, že rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. prosince 2004, č.j. 27 Co 82/2003-109, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud v Uherském Hradišti rozsudkem ze dne 18. prosince 2002, č.j. 9 C 34/2002-75, zamítl žalobu A. P., a. s. v likvidaci (dále jen „banka“) o zaplacení částky 106.412,30 Kč s příslušenstvím s tím, že žalobkyně je oprávněna domáhat se uspokojení své pohledávky jen z výtěžku prodeje zastavených nemovitostí, a to stavby č.p. 132 na pozemku parc. č. 469, pozemku parc. č. 469 a pozemku parc. č. 470 zapsaných na listu vlastnictví č. 334 pro katastrální území S. u Katastrálního úřadu v U. H. (výrok I.) a žalobkyni zavázal k náhradě nákladů řízení (výrok II.).

V odůvodnění rozsudku soud prvního stupně zejména uvedl, že banka uzavřela s P. G. (dále jen „dlužník“) dne 20. července 1993 smlouvu o úvěru č. 6/185 (dále jen „smlouva o úvěru“), kterou byl dlužníkovi poskytnut úvěr ve výši 200.000,- Kč, jenž měl být vrácen v dohodnuté lhůtě spolu s úroky stanovenými smlouvou. Úvěr byl vyčerpán, nebyl však řádně splácen, proto banka připsal ze dne 5. ledna 1995 - doručeným dlužníkovi dne 13. ledna 1995 - od smlouvy o úvěru odstoupila s výzvou k okamžitému zaplacení dluhu.

K zajištění pohledávky ze smlouvy o úvěru banka uzavřela s dlužníkem a žalovanou dne 20. července 1993 smlouvu o zřízení zástavního práva č. 6/185/Z k výše uvedeným nemovitostem, které bylo vloženo do katastru nemovitostí účinky k 21. červenci 1993 (dále jen „zástavní smlouva“). Dohodou o vypořádání zaniklého bezpodílového spoluvlastnictví manželů uzavřenou dne 4. prosince 1995 mezi dlužníkem a žalovanou se vlastníci těchto nemovitostí stala žalovaná. Dlužník zemřel dne 27. ledna 1997 bez zanechání majetku a dědické řízení bylo z tohoto důvodu zastaveno.

Soud prvního stupně zdůraznil, že žalovaná „spoluodpovídala“ za dluhy manžela z titulu společného jmění manželů a společné odpovědnosti za závazky. Současně uzavřel, že právo žalobkyně je promlčeno, neboť odstoupila od smlouvy o úvěru dnem 13. ledna 1995 a 14. ledna 1995 začala běžet tříletá promlčecí doba podle ustanovení § 101 občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), která uplynula dnem 14. ledna 1998.

Krajský soud v Brně poté, kdy usnesením ze dne 30. září 2004, připustil, aby na místo dosavadní žalobkyně do řízení vstoupila společnost S. M. L., k odvolání žalobkyně rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud shledal správnými skutková zjištění soudu prvního stupně, neztotožnil se však s jeho právním posouzením věci. Přitom zdůraznil, že námitka žalované, podle níž nemá peněžitý závazek vůči žalobkyni, je nedůvodná, neboť vzniklo-li zástavnímu věřiteli právo na uspokojení pohledávky ze zástavy v době do 31. srpna 1998, pak dle § 151f odst. 1 obč. zák. ve znění účinném od 1. ledna 1992 do 31. srpna 1998, může se domáhat uspokojení ze zástavy, a to i tehdy, když zajištěná pohledávka je promlčena a žaloba vůči zástavnímu dlužníkovi musí směřovat k vydání exekučního titulu ukládajícího zaplatit peněžitou částku, který bude podkladem prodeje zástavy v exekuci.

Na rozdíl od soudu prvního stupně odvolací soud uzavřel, že zanikl-li dlužník, aniž došlo k přechodu jeho dluhu na právního nástupce, dluh zaniká, neboť nemůže existovat bez nositele povinnosti (dlužníka). Z principu akcesority zajištění vyplývá, že zánik zajišťované pohledávky vede k zániku zajištění (v tomto případě zástavního práva), pokud zákon nestanoví jinak. Protože zákon pro zajištění formou zástavního práva žádnou takovou výjimku nestanoví, shledal rozhodnutí soudu prvního stupně správným a důvodností námitky promlčení se již nezabýval.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, odkazující co do jeho přípustnosti na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) a namítající existenci dovolacího důvodu podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Za otázku zásadního právního významu považuje závěr odvolacího soudu, podle něhož zástavní právo k nemovitosti zaniká smrtí obligačního dlužníka v situaci, kdy závazek nepřešel na dědice. Všechny zajišťovací instituty slouží k zajištění právního postavení věřitele pro případ, že dlužník nesplní svou zajištěnou povinnost a zvyšují možnost věřitele dosáhnout uspokojení pohledávky, neboť mají vedle zajišťovací funkce i funkci uhrazovací. Je proto spravedlivé, aby věřitelova pohledávka byla uspokojena z majetku třetích osob, které pohledávku věřitele za dlužníkem zajistily, nebyla-li uspokojena dlužníkem. Uzavřením zástavní smlouvy bere na sebe zástavní dlužník závazek strpět (v případě, že dluh nebude řádně a včas splněn) zpeněžení zástavy, z jehož výtěžku bude pohledávka věřitele uspokojena a tento jeho závazek nemůže být závislý na okolnosti, že dlužník zemřel bez zanechání majetku.

Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud shledává - a potud má dovolání ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za přípustné - v řešení otázky zániku zajišťované pohledávky a zástavního práva v důsledku úmrtí osobního dlužníka.

Ustanovení § 579 odst. 1 obč. zák. (ve znění účinném ke dni vzniku práva na uspokojení ze zástavy - tj. k 14. lednu 1995, v němž platí dosud) určuje, že smrtí dlužníka povinnost nezanikne, ledaže jejím obsahem bylo plnění, které mělo být provedeno osobně dlužníkem.

Podle ustanovení § 151a odst. 1 obč. zák. (ve znění účinném ke dni vzniku práva na uspokojení ze zástavy) zástavní právo slouží k zajištění pohledávky a jejího příslušenství tím, že v případě jejich řádného a včasného nesplnění je zástavní věřitel oprávněn domáhat se uspokojení z věci zastavené; zástavní právo se vztahuje na zástavu, její příslušenství a přírůstky, avšak z plodů jen na ty, které nejsou oddělené.

Z ustanovení § 151f odst. 1 obč. zák. (v též znění) vyplývá, že není-li zajištěná pohledávka řádně a včas splněna, může se zástavní věřitel domáhat uspokojení ze zástavy, a to i tehdy, když zajištěná pohledávka je promlčena.

Nejvyšší soud již v rozsudku uveřejněném pod číslem 16/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož zástavní právo má akcesorickou povahu, kterou je třeba chápat jen ve vztahu k zajištěné pohledávce, nikoliv k osobě dlužníka. Nezaniká-li smrtí dlužníka povinnost plnit (s výjimkou případu uvedeného v ustanovení § 579 odst. 1 obč. zák.), nezaniká ani zajištění pohledávky věřitele dlužníka včetně zástavního práva. Na tomto závěru nic nemění ustanovení § 470 odst. 1 obč. zák., podle něhož dědic odpovídá do výše ceny nabytého dědictví za přiměřené náklady spojené s pohřbem zůstavitele a za zůstavitelovy dluhy, které na něj přešly zůstavitelovou smrtí, neboť toto ustanovení upravuje odpovědnost dědiců za zůstavitelovy dluhy, a nikoliv přechod dluhů na ně; nelze proto z něho ani dovozovat, že by smrtí dlužníka zanikaly jeho dluhy, jestliže převyšují cenu nabytého dědictví, a ani to, že se vztahuje na jiné osoby než dědice. V této souvislosti odkázal na závěr dřívější soudní praxe, podle něhož na uplatnění pohledávky zajištěné třetí osobou (například ručením, zástavním právem apod.) nemají vliv skutečnosti, že dlužník zemřel a že tu není nikdo, kdo by za jeho dluhy odpovídal, popřípadě že jeho dědici odpovídají za dluhy jen do výše ceny nabytého dědictví (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26. ledna 1973, sp. zn. 1 Cz 78/72, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 62/1973).

Dovodil-li odvolací soud, že zemřel-li dlužník, aniž došlo k přechodu jeho závazku na dědice jako právního nástupce, závazek zanikl, neboť nemůže existovat bez nositele povinnosti (dlužníka) a zánik dluhu znamená současný zánik pohledávky, jehož důsledkem je i zánik zajištění v podobě zástavního práva, je jeho závěr rozporný s výše uvedenou judikaturou a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl dovolatelkou uplatněn právem.

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.).

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)